

Böljande landskap i södra delen av Häckeberga naturvårdsområde

7.5 Backlandskapet

Allmän beskrivning

Backlandskapet utgörs av ett s.k. dödislandskap med böljande backar och sänkor med kärr och sjöar. Landskapet har skapats i slutskedet av den senaste istiden då ett stort antal avbrutna isblock, s.k. dödis, blev liggande kvar och pressade ned marken. I de största sänkorna bildades dödissjöar, av vilka många finns kvar ännu idag. Mellan isblocken avsattes leror och moräner som idag framträder som kullar och höjdsträckningar. I issjöarna avsattes sand och sediment och i vissa sluttningar kan man se spår efter tappningsrännor där stora mängder vatten grävt ut små raviner. Moränerna har ett stort inslag av urbergsmaterial från Romeleåsen och är sten- och blockrika.

Backlandskapet fortsätter söderut och västerut i Svedala och Skurups kommuner och avgränsas i öster av Romeleåsen och i norr av en ganska skarp gräns mot Lundaslätt. Detta utpräglade dödislandskap finns bara i södra delen av Skåne och i delar av Dalarna och är av nationellt intresse för sin unika geologi.

Urbergsmoränen i backlandskapet är mindre näringsrik än de kalkrika moränerna som finns på Lundaslätt vilket skapat sämre förutsättningar för odling. I backlandskapet ligger byarna glest och det har förekommit ett stort antal ensamgårdar i området. Godsen Häckeberga och Toppeladugård har satt sin prägel på landskapet och boskapskötsel har varit den

viktigaste försörjningen fram till 1800-talet. Betad skogsmark har funnits kontinuerligt i backlandskapet och det är först i samband med skiftena som större arealer odlats upp och landskapet blivit mer öppet.

Backlandskapet i Lunds kommun kan idag delas upp i tre karaktärsområden: I den norra delen, kring Häckebergasjön, finns fortfarande stora skogsområden med mindre odlingsmarker insprängda. Här finns ett stort antal kärr och sumpskogar i lägre partier. I söder utbreder sig ett mer öppet, kuperat odlingslandskap med spridda skogsdungar. Här dominerar ensamgårdar och torp. I väster finns ett nästan helt öppet landskap med spridda betesmarker och mer omfattande bebyggelse. Byarna Genarp, Lyngby och Assartorp ligger i kanten mellan slätten i norr och backlandskapet i söder.

Landskapsekologi

Viktiga miljöer för sällsynta och hotade arter är främst äldre lövträd, våtmarker, sjöar och några gamla naturbetesmarker. Området kring Häckebergasjön är en av landets viktigaste lokaler för vedlevande insekter med en mängd rödlistade arter. Även i kringliggande landskap finns spridda partier med äldre lövträd som är viktiga för vedlevande flora och fauna. Lavfloran är påverkad av luftföroreningar men hyser trots detta flera sällsynta arter.

I det mer öppna odlingslandskapet är spridningsmöjligheterna mellan t.ex. äldre skogspartier eller naturbetesmarker begränsade. Ett viktigt regionalt sprid-

ningsstråk, för både betesmarksarter och trädlevande organismer, går mellan Björkesåkrasjön och Håckebergasjön. Området är ett av landets viltrikaste med stora stammar av f.f.a. rådjur och dovhjort. För viltet utgör Sturups flygplats en barriär i väster med spridningsmöjligheter norr om flygplatsen mot Fjällfotaområdet eller söderut mot Havgård-Näsbyholm via Rockarp eller Björkesåkraområdet. I Rockarps-området förekommer lövgrodor i några dammar där kärnområdet ligger söderut i Skurups kommun. Tidigare fanns den spridd upp mot Romeleåsen och verkar nu återhämta sig och återkoloniserar gamla lekvatten.

Kulturmiljö

Större delen av backlandskapet präglas av ett antal stora gods. I Lunds kommun, Håckeberga och Toppeladugård. Bymiljöer finns bara längst i nordväst på gränsen till slätten där byarna Genarp, Lyngby och Assartorp ligger. I övrigt präglas bebyggelsen i landskapet av ensamgårdar. Äldre byar har funnits vid Kullaröd, Gräntinge och Bramstorp men ersattes av stora gårdskomplex vid skiftena.

Innan skiftena präglades området av stora utmarker som betades och mindre odlingsmarker kring byarna och ensamgårdar. På Buhrmans skånekarta från 1645 är stora delar av området trädbevuxet men på den Skånska rekognosceringskartan 1812-20 har mycket av träden försvunnit och ersatts av öppna betesmarker. Stora delar av betesmarkerna odlades upp efter skiftena och åkermarken nådde sin största utbredning i början av 1900-talet. Flera av bebyggelsemiljöerna har stora kulturhistoriska värden, bland annat godsmiljöerna kring Håckeberga och Toppeladugård, äldre gårdar och torp, skolbyggnader och industrimiljöer. Landskapet är också mycket rikt på spår från det äldre odlingslandskapet i form av hägnadsvallar, vidkroniga träd, märkegravar, torvtänker, grustag, gamla vägsträckningar m.m.

Landskapsbild

Området har en mycket tilltalande landskapsbild där ett öppet böljande backlandskap avbryts av spridda skogspartier, dungar, betesmarker samt småvatten och kärr i sänkorna. Delar präglas av godsens storskaliga odlingsytor, speciellt kring gårdarna Kullaröd och Bramstorp. Öster om Rockarp finns ett mer småskaligt odlingslandskap med många friliggande, mindre gårdar. Skogspartierna har framträdande lövträdsbryn som fungerar som rumsbildare. Bebyggelsen är sparsam och spridd i form av ensamma gårdar och torp.

Friluftsliv

Området har mycket stort värde för friluftslivet och är utpekade som riksintresse för friluftslivet och som s.k. primärt rekreativt område i miljöbalken. Särskilt ädellövskogen och sjöarna är attraktiva, liksom få-

ladsmarkerna. Tillgängligheten är god kring Håckebergasjön och Risen som är avsatta som naturvårdsområde respektive naturreservat med parkeringar, toaletter, informationsskyltar och strövstigar. Skåneleden passerar genom landskapet från Glamberga i väster till Romeleåsen i öster.

Förutsättningar för värden i landskapet

Den halvöppna karaktären bör bevaras och nyplantering av skog på åkermark bör ske med stor hänsyn till landskapsbilden. Ädellövplanteringar bör prioriteras före barrplanteringar. Särskilt viktigt är att knyta samman Björkesåkrasjön och Rockarpsområdet med Håckebergaområdets skogspartier. Landskapet är känsligt för inslag som vindkraftverk och master. Våtmarker och vattendrag är viktiga miljöer och då ett stort antal av dessa har försvunnit de senaste 150 åren är det angeläget att återskapa och restaurera dessa miljöer. Viltpopulationerna påverkas främst av jakttrycket och det är därför angeläget att jakten utformas så att starka viltstammar vidmakthålles, samtidigt som betesskador på ungskog och odlingar begränsas.

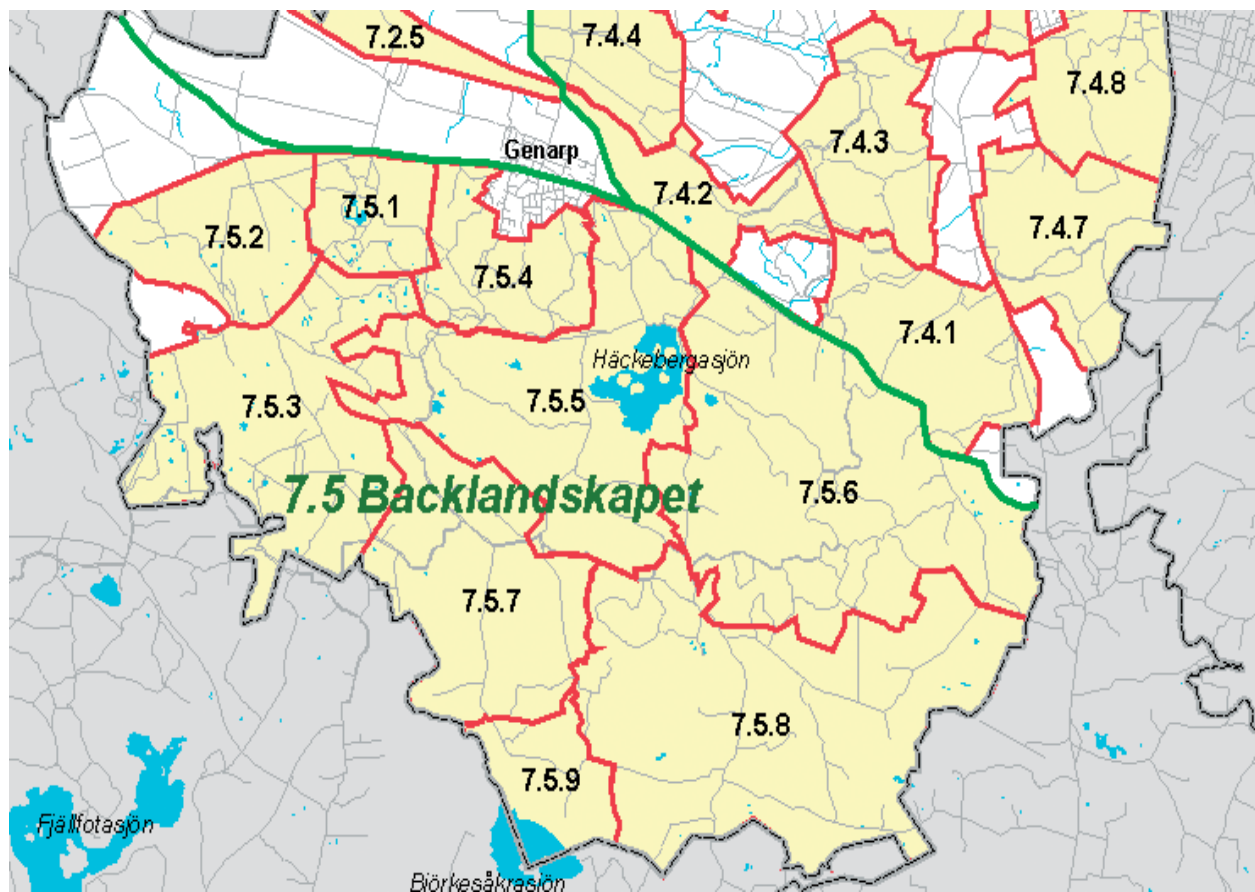
Framtida utbyggnad av Sturups flygplats, samt ev. spårbinden förbindelse till flygplatsen, kan komma att påverka de sydvästra delarna av backlandskapet i kommunen.

Utvecklingsmöjligheter

Tillgängligheten för friluftslivet kan förbättras genom fler angoringspunkter och markerade strövstigar. Beteshävd är förutsättning för många delområdets naturvärden och det vore önskvärt att ohävdade områden restaurerades och åter hävdades. Barrplanteringarna bör på sikt ersättas med lövskog.

Referenser

- Ahlén, I. 1964. *Hur den skånska kronhjorten undersökes. Skånes Natur* 51:107-123.
- Andersson, G. 1999. *Inventering av rödlistade groddjur i Lunds kommun. Projekt Storklandskapet - Landskapsvård och småvatten. Tekniska förvaltningen i Lund.*
- Blomberg, P. 2000. *Skyddsvärda trädmiljöer i Skåne. Naturskyddsföreningen i Skåne.*
- Englesson, N. 1981 *Håckebergaområdet – vegetationsinventering och förslag till naturvårdsåtgärder. Naturvårdsnämnden i Lund.*
- Huggert, L. 1989. *Sammanställning av intressanta och skyddsvärda insektbiotoper inom Lunds kommun. (Manuskript)*
- Hägg, T. 1995. *Förekomst av rödlistade vedlevande skalbaggar och andra insekter inom Håckeberga naturvårdsområde. Park- och naturförvaltningen 1995.*
- Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1987. *Riktlinjer för skötseln av Håckeberga naturvårdsområde.*
- VBB/VIK/Svenska landskap. 1993. *Förslag till landskapsvårdsplan för Håckeberga naturvårdsområde i Lunds kommun.*

I backlandskapet beskrivs följande trakter: 5.1 Toppeladugård, 5.2 Lyngby - Hässleberga, 5.3 Assartorp - Bökesåkra, 5.4 Risen - Gräntinge, 5.5 Häckeberga, nordväst, 5.6 Häckeberga, nordöst, 5.7 Häckeberga, sydväst, 5.8 Häckeberga, sydöst och 5.9 Björkesåkra

Frodiga lövskogar vid Häckebergasjön.

